

LES
NOIES
DE
SANTS
Tània Juste

TÀNIA JUSTE
LES NOIES
DE SANTS

COL·LECCIÓ CLÀSSICA
PRIMERA EDICIÓ: SETEMBRE DEL 2024
© TÀNIA JUSTE, 2024
DRETS D'EDICIÓ NEGOCIATS A TRAVÉS D'ASTERISC AGENTS
© COLUMNNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-3227-6
DIPÒSIT LEGAL: B. 12.128-2024
FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62
IMPRÈS A CATALUNYA - PRINTED IN CATALONIA

www.columnnaedicions.cat

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor. La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries. En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement. A Grup62 agràim que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos)
si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.
Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com
o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

I

Els diumenges, el tío Miguel venia a dinar a casa. La María preparava un bon àpat i somreia per dintre cada cop que el seu cunyat li cantava les mil meravelles sobre qualsevol cosa que hagués cuinat. «María», li deia, «no he conegut millor cuinera que tu!». Ella es treia importància amb un gest de la mà però en el fons gaudia del reconeixement, perquè a en Gregorio mai se li acudia pensar en el temps que ella hi dedicava i en la rapidesa amb què el menjar desapareixia del plat. Eren a mitjans de juny i ja feia setmanes que la calor es deixava notar amb força. De bon matí, obrien totes les finestres i no les tancaven fins que el xiulet de la brisa vespertina les feia petar. El menjador de casa quedava temporalment en desús perquè tots els àpats del dia els feien sota la figuera de fulles generoses que hi havia al pati. En una paret lateral s'hi enfilaven els rosers que tant agradaven a la María, uns rosers que en Gregorio li havia plantat i que cada temporada feien roses grosses com un puny. Havent dinat, les nenes havien demanat permís per aixecar-se de taula i ara corrien pel pati com si fossin totes tan menudes

com la petita Lola. Quan creien que la mare no les mirava s'acostaven al matoll de margarides que hi havia a prop dels rosers i arrencaven els pètals d'una pobra flor. Una d'elles feia una pregunta i aleshores anaven arrencant-los amb un «sí», amb un «no», fins que s'acabaven els pètals i ja n'havien obtingut la resposta. Tot d'una xisclaven i reien plegades dels seus secrets. La María les va veure fer això però no els va dir res, avui no en tenia esma. Mentre feia boles amb unes molles de pa que havien quedat a les estovalles, va desviar la mirada més enllà de les filles, cap al fons del pati, on hi havia el colomar i les quatre gallines.

—No ho veig clar —va concloure.

—Mujer, deixa que t'ho expliquem abans de negar-t'hi —va demanar-li en Gregorio, i tot seguit va fitar el seu germà per demanar-li un cop de mà.

En Miguel va començar a explicar els avantatges de treballar a l'Espanya Industrial. Li va dir allò que la María ja sabia: que era la fàbrica més important de Sants, que feia més d'una dècada que ell hi treballava i en Gregorio aviat en faria set anys i que no era cosa estranya que hi entressin els fills dels treballadors, arribat el moment.

—A l'Espanya hi treballen famílies senceres, María.

—Prou que ho sé, però la Julia...

—La Julia ja ha complert els catorze i té edat per poder-hi entrar.

—Però jo havia imaginat una altra cosa per a ella, per a les meves filles.

El seu marit va intervenir:

—Que potser et penses que amb la feina que et dona el sastre ja fareu prou? No t'adones que a la fàbrica guanyaria molt més?

La María va assentir en silenci, sabia que el seu marit tenia raó, però es resistia a pensar en la seva filla com una

xinxà de fàbrica d'aquelles que veia anar i venir pel barri amb el seu cistell de l'esmorzar i sempre a toc de sirena. De fet, es resistia a oblidar que ella provenia d'una bona família d'Utiel i que, si no fos perquè s'havia fet gran abans de trobar un bon hereu, no s'hauria casat mai amb en Gregorio, que va ser la seva última opció. Un pagès amb terres, sí, però pagès de cap a peus. Amb el temps se l'havia arribat a estimar, però ella encara pensava en aquella vida que mai tindria per a ella i les seves filles.

—¿Me escuchas, mujer?

La María es va despertar dels seus pensaments.

—El que m'amoïna és la mala fama que tenen les treballadores de la fàbrica, els perills a què s'exposen... Haig de vetllar per la moralitat de les noies.

—¡Dios bendito, mujer! I et penses que jo no?

En Gregorio es va posar les mans al cap i en Miguel el va fitar amb una arrufada de celles com volent dir així no anirem enlloc.

—A veure, María —va intervenir—, em sembla que no tens en compte que té un pare i un tío que hi treballen i vetllaran per ella en tot moment.

—Oh, això rai, però vosaltres sou homes i treballeu ben apartats d'on són les filadores i les teixidores.

—Precisament, dona, els homes a una banda i les dones a l'altra.

—Però hi ha els encarregats. Ves si no n'he sentit a parlar, de casos que... Virgen Santa, no quiero ni pensarlo.

—María, por Dios, et penses que deixaria que li passés res a una filla meua?

—Potser no ho podries evitar.

Les coses no estaven anant gaire bé i els ànims del matrimoni s'anaven crispant. En Miguel va alçar els braços per demanar calma.

—És cert que les noies que no tenen cap familiar a la fàbrica estan més desprotegides, no ho negarem pas, oi, Gregorio? —el seu germà va grunyar una mica—, però no és el cas de la Julia. Ella aniria sempre acompanyada i, a més, no aniria a Filatura, sinó que li hem trobat un bon lloc a la secció de Teixits.

—Doncs sí que heu fet feina sense dir-me'n res!

—Mujer, no t'enfilis, només ens hem volgut assegurar de tenir una bona opció abans de plantejar-t'ho —va fer en Miguel amb aire conciliador—. Mira, deixa'm que t'expliqui: hi ha una bona dona, doña Rosalía, que és teixidora de tota la vida, des d'abans que jo entrés a l'Espanya. És la vídua d'un company molt estimat que malauradament va morir fa uns anys. Ella necessita una ajudanta i ha demanat a l'encarregat que li posin la Julia, si a tu et sembla bé.

La María es va adreçar al seu home:

—És massa jove, esperem un temps i ja veurem —va dir a manera de sentència, tot i que no va sonar gens ferma—. Demanaré al sastre que em doni més peces per cosir i entre totes dues anirem fent. Cada cop cus més ràpid i millor.

En Gregorio va fer que no amb el cap.

—Saps que mai guanyarà com a l'Espanya, ni tampoc gaudirà de les mateixes condicions.

El seu cunyat va tornar a doña Rosalía.

—Ja veuràs com li farà de segona mare.

—De mare ja en té una i con eso basta.

—No t'enfadis, que la noia estarà bé.

La María es quedava sense arguments i el seu marit va aprofitar aquella escletxa d'incertesa. Es va incorporar una mica i va parlar-li a poc a poc, carregant-se d'una paciència que no tenia.

—Escolta'm, Maria, la Julia ha d'entrar a l'Espanya. És una gran oportunitat i els diners que guanyi ens aniran molt bé. No ens en sobren pas, amb tanta canalla. La noia anirà i tornarà de la fàbrica amb mi, i no es pot dir que en Miguel no li hagi trobat un bon lloc. Així que, ¿estamos?

Havia perdut la batalla. Es va regirar a la cadira i va alçar la barbeta cap a les fulles de la figuera, que es van remoure amb una ràfega d'aire calent. Li va arribar el riure de la petita Lola, seguit del de les altres quatre, i aleshores va veure la Julia acostant-se-li a poc a poc, potser havia intuït que parlaven d'ella. La noia mirava el terra i feia algun saltiró, com si esquivés alguna formiga o sargantana o com si ballés. La Maria va contemplar-la uns instants. La seva Julia, alta i espigada, tan bonica i alhora poc presumida, recta, seriosa i responsable. Com li agradaven aquells últims temps en què la noia ja havia deixat l'escola i cada matí la tenia cosint al seu costat. Parlaven de coses, compartien la responsabilitat de les més petites i sobretot li feia molta companyia. Que de pressa que l'hi havien volgut treure del costat. Tanmateix, no era just que se'n queixés, calia ser realista, i la setmanada que cobraria a la fàbrica seria de gran ajut per a la família. Els diners de la venda del tros feia anys que s'havien acabat, un bon gruix per a la casa on vivien, i la resta, per al dia a dia a ciutat. La Julia es va allisar la faldilla, que ella li havia cosit i que just havia estrenat al matí per anar a missa.

—No te l'embrutis, filla, sobretot.

—Madre, no cal que m'ho digui, això —va respondre-li ella amb aquella expressió sempre greu als ulls—. Sap prou bé que me'n cuido, de no tacar-me.

La mare li va observar el cabell negre i abundant, que ella mantenia a ratlla recollint-l'hi al clatell. I de sobte la

va veure com la noia que ja era. Els anys havien passat en un sospir. Va esbufegar i a contracor va mirar els dos homes primer, per després tornar a ella.

—Seu, hija. Hem de parlar amb tu.

La Pilar es va llevar a trenc d'alba, molt abans que les seves germanes sortissin dels seus somnis plàcids. Al seu costat hi dormia la Julia i ni es va moure quan ella es va desfer dels llençols i va saltar del llit amb el primer fil de llum. Descalça i de puntetes, va acostar-se a l'armari i amb molt de compte en va obrir la porta, que grinyolava. Algun dia tindrè un armari per a mi sola, es va prometre, i uns vestits que sempre estrenaré jo. No m'hauré de llevar mai tan d'hora i escolliré tranquil·la les millors sabates per a cada ocasió. Va fer un badall i l'armari la va secundar amb un renec, perquè, perduda en les seves cabòries, havia obert l'altra porta sense gaire cura. Va fer una ganyota i va llambregar cap a la seva germana, que per sort seguia dormint. Sigil·losa, va introduir mig cos a l'interior de l'armari i va palpar amb les mans les sabates que volia, les claretetes de polsera que la tenien enamorada. És Festa Major!, es va dir per dintre, i es va estremir de plaer. Va triar el vestit blanc que duia unes puntes a l'escot i rivet brodat a les mànigues pensant en el ball que hi hauria a la nit, un vestit

que defensaria amb les ungles, si calia, perquè ningú no l'hi pogués prendre. Perquè amb les seves germanes les coses anaven així: la primera que arriba, la primera que escull. Era llei sagrada. Quan es llevin les altres, va pensar satisfeta, jo ja tindrè el conjunt fet i el mirall per a mi sola per pentinar-me de gust. Els llavis en forma de cor que, de tan vermells, gairebé no li caldria ni pintar-se de gran, van dibuixar-li un ample somriure que li va deixar al descobert les dents un xic separades.

Els sons propis de cada matí van anar despertant a casa dels Molina: una germana que no trobava una brusa; corredisses al passadís; la petita que baixava l'escala i la mare que li deia: «No corris, que et fumeràs de lloros!»; el pare que s'esperava a baix, amb el coll de la camisa que li feia nosa i el posava de mal humor. Finalment, tota la família va sortir al carrer, i la Pilar, segura de totes les mirades que atrauria al llarg del dia, es va agafar del braç de la Julia i plegades van encapçalar la comitiva cap a Santa Maria de Sants. El carrer de Sant Joaquim, el seu, no lluia cap decoració especial, però n'hi havia de ben propers que estaven engalanats amb boniques enramades de fulles, palmes i garlandes de flors, per no parlar de la plaça Major i la plaça de l'Església, en les quals s'havien programat sardanes en els pròxims dies i balls de nit. Els dies previs a la setmana de Sant Bartomeu, la Pilar i les seves germanes els havien viscut, com de costum, amb l'excitació pròpia de tots els infants i joves d'aquell antic poble convertit de feia anys en barriada de Barcelona. S'havien passejat més enllà de la carretera de Sants i més enllà de les vies del tren per anar a veure, amb el tío Miguel, com es guarnien també els carrers de més amunt. La Pilar caminava amb la ment plena de les imatges vistes dels últims dies: gelosies de fusta convertides en grans

portalades d'accés a alguns carrers, immensos gerros de flors aquí i allà, branques, fulles i garlandes, moltes garlandes de flors i també de paper que convertien espais quotidians en autèntics envelats. Es moria de ganes de veure la gran novetat: l'encesa de bugies de llum elèctrica que, per primer cop, il·luminarien el ball de la primera nit de Festa Major. No es va poder estar de pessigar el braç de la seva germana gran.

—Coi, Pilar, que em fas mal!

—Ai, noia, és que trobo que fas una cara... Somriu, que és Festa Major!

La Julia va remenar el cap i va tancar els ulls un instant. Sempre gaudia de les festes de Sants, eren la millor època de l'any per a elles, però aquell agost tenia un nus a l'estómac del qual no es podia desempallegar. Tot i així, va esforçar-se per somriure.

—Ara m'agrades, germana! —va exclamar la Pilar.

La missa se'ls va fer llarga, però es van entretenir observant els centres florals que havien col·locat a dojo a l'altar de la Mare de Déu i també al de sant Bartomeu. En tornar a casa, la mare no les va deixar quedar-se a parlar amb els veïns, «ja tindreu temps després», els va dir, perquè ara la feina se'ls tirava al damunt per acabar de preparar el gran dinar. Havien sacrificat dos pollastres, que calia rostir a poc a poc amb les verdures tallades. De postres, havien comprat un tortell i al centre de la taula també hi posarien el bol de la fruita amb uns préssecs sucosos que enamoraven, raïm i peres ben dolces.

—Vaig al cafè —va anunciar en Gregorio sense cap necessitat, perquè la Maria ja sabia que fins a l'hora de seure a taula no li veurien el pèl.

—Dignes a en Miguel que no es descuidi de l'ampolla de licor.

—Mujer, quan s'ha descuidat de portar res, mon germà?

L'home va desaparèixer mentre la dona i les filles s'esmerçaven en el suculent àpat de Festa Major.

A les tres de la tarda el sol encara enfilava i el terra cimentat del pati cremava les plantes dels peus de les nenes, que corrien lleugeres empaitant-se l'una a l'altra. Mentre els homes encenien la cigarreta i deixaven anar anelles de fum, la María gaudia observant-les amb la mirada una mica absent. Amb l'esquena recolzada a la cadira i els braços caiguts, es deixava bressolar pel poc aire que corria, com el soldat després de la batalla.

—Madre, a quina hora és la xocolatada del carrer d'Ibèria? —va interrompre-la l'Ángeles.

La María va riure perquè, de totes les filles, ella era la més llaminera.

—Però si no fa ni mitja hora que has acabat de dinar, hija!

—Jo no penso ni tastar-la, la xocolata —va intervenir la Pilar.

—I això per què? —va preguntar-li. I en to de broma va afegir—: Potser et creus ja massa gran per seure a la taula llarga que hi munten?

—Tinc tretze anys, sí, però no és per això.

—I doncs?

Orgullosa, es va allisar el vestit.

—No penso arriscar-me a embrutar-lo abans que comenci el ball de nit —va sentenciar.

La Julia va tirar el cap enrere i va deixar anar una rialla.

—Mireu-la! Es pensa que ja té edat perquè algun noi la tregui a ballar!

I els homes van riure. A la Pilar la rebentava que la seva germana la posés al sac de les petites.

—Només tens un any més que jo, no et facis la llesta —li va etzibar amb ràbia—. El que et passa és que tens enveja que jo m'hagi quedat el millor vestit.

—Ja te'l pots confitar.

—Així ho faré.

—¡Chicas, chicas! —va queixar-se la mare—. Ja n'hi ha prou d'aquesta murga.

—És que no sé què li passa, madre, però la Julia no para de fer-me la guitza. Bé que m'haig de defensar, jo.

La mare no en va fer cas i va fer-li un gest al seu home perquè li servís dos dits més de licor.

A dos quarts de cinc de la tarda, en Gregorio i en Miguel van marxar al Velòdrom, on pensaven quedar-se fins a la fosca animant els ciclistes de la cursa de les vint-i-quatre hores. I, mentre la Maria desava les últimes coses a lloc, les petites van arrossegar les grans amb pressa fins al carrer d'Ibèria, on van trobar la taula llarguíssima ja muntada per a la xocolatada. Els infants anaven assegut-s'hi i, davant de cadascun, els organitzadors hi col·locaven una tassa que aviat fumejaria, plena del tan desitjat líquid fosc, dens i saborós. La Julia es va oferir a ajudar a servir la xocolata, mentre que la Pilar complia la seva promesa i, un xic enretirada, ni tan sols la va voler tastar.

I a la fi va arribar l'hora del ball. Els havien convidat a la llotja d'una família veïna i, tot seguit de saludar-se els uns als altres, d'enretirar cadires i situar-se a lloc, de lloar els vestits de cada noia i presentar els parents i amics d'altres llocs que havien vingut expressament a Sants, es van disposar a escoltar l'orquestra.

—És una banda de molta anomenada, sap, senyora Ma-

ría? —li va dir la Pepita del carrer de Gayarre, una dona que, com ella, cosia per al mateix sastre.

I mentre els músics acabaven d'afinar els instruments produint aquella mena de melodia informe, la Pilar, asseguda a primera fila, va passejar la mirada per tot l'ample de la pista de ball. Va prémer la mà de la Julia, que tenia asseguda al costat. Ja no recordava haver-s'hi barallat i només pensava a deixar-se portar per la màgia d'un dels moments més esperats de l'any. Les garlandes resplendien amb els llums encesos, i les pells i els rostres de tots els joves semblaven de seda. Va fitar algunes noies més grans que es movien amb gràcia i decisió sabent-se observades pels nois del barri, que s'havien repentinat per a l'ocasió. Potser sí que li faltaven un parell o tres d'anys per lluir com elles, però tot arribaria, i d'un dia a l'altre a ella també li regalarien la toia i tindria tots els balls aparaulats. Seria selectiva, no es deixaria entabanar per qualsevol; només somriuria als més ben plantats i, per descomptat, als més elegants. Malgrat el que digués la Julia, ella ja s'hi veia, i quan els primers compassos de l'orquestra van fer sortir les parelles a ballar, es va imaginar giravoltant per la pista com elles, passejant-se pel seu perímetre de bracet d'algú i percebent com totes les mirades d'admiració i també de gelosia eren per a ella.

La Julia, al seu costat, la contemplava de reüll i l'envejava, i tant que l'envejava!, però no pel vestit que portava, no per aquelles sabates que sempre es rifaven, ni tan sols per com es veia de bonica la seva germana a la llum de l'envelat, sinó perquè ella no hauria d'anar a la fàbrica aquell mes de setembre, perquè ella es podria quedar a casa a cosir amb la mare i no se li acabaria encara aquell món. La Julia sentia com la infantesa se li escolava entre els dits i no hi podia fer res, no podia cridar ni plorar ni

fer-ne cap drama. Només podia provar d'empassar-se l'angúnia que li escanyava el coll i concentrar-se en la festa, encomanar-se de l'alegria de les seves germanes i gaudir tant com pogués dels dies que li quedaven abans que la felicitat li fugís.